

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO - SPRÁVNÍ
ÚSTAV VEŘEJNÉ SPRÁVY A PRÁVA**

**HISTORICKO – SPRÁVNÍ VÝVOJ
MĚSTA POLIČKY**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

AUTOR PRÁCE: Alena Zezulová

VEDOUCÍ PRÁCE: PhDr. Miloš Charbuský, CSc.

2006

**UNIVERSITY OF PARDUBICE
FACULTY OF ECONOMY AND ADMINISTRATION
INSTITUT OF PUBLIC ADMINISTRATION AND LAW**

**HISTORICALLY – ADMINISTRATIVE
PROGRESS OF THE TOWN POLIČKA**

BACHELOR WORK

AUTHOR: Alena Zezulová

SUPERVISOR: PhDr. Miloš Charbuský, CSc.

2006

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 24. 04. 2006

Alena Zezulová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala panu PhDr. Miloši Charbuskému, CSc. za vedení mé bakalářské práce, pracovníkům Okresního archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli, paní Mgr. Evě Peterkové z úseku kultury Městského úřadu v Poličce, pracovníkům Městského muzea a galerie v Poličce za pomoc při shromažďování potřebných materiálů a v neposlední řadě také paní Zlatě Kašparové za cenné rady a připomínky při tvorbě této práce.

Souhrn

Bakalářská práce popisuje historicko - správní vývoj města Poličky

První kapitola pojednává o založení města Poličky, zeměpisném zařazení a pamětihodnostech města. Ve druhé kapitole je lehce nastíněn správní vývoj města před rokem 1848. Třetí kapitola popisuje správní vývoj města od roku 1848 a ve čtvrté kapitole je rozebráno postavení Poličky v současném systému veřejné správy.

Summary

Bachelor work describes historically - administrative progress of the town Polička.

First chapter is dedicated to foundation of Polička, its geographical designation and its sights.

The second chapter slightly address to administrative progress of Polička before year 1848.

Third chapter turns to administrative progress of Polička since 1848 and the fourth chapter analyses the statement of Polička in the current system of public administration in the Czech republic.

ÚVOD

- 1 Z HISTORIE MĚSTA POLIČKY.....CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 1.1 POLIČKA – SEVERNÍ BRÁNA VYSOČINY **CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 1.2 ZEMĚPISNÉ POLOŽENÍ MĚSTA POLIČKA **CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 1.3 ZALOŽENÍ MĚSTA A PŮVOD JMÉNA POLIČKA **CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 1.3.1 *Založení města.....Chyba! Záložka není definována.*
 - 1.3.2 *Původ jména PoličkaChyba! Záložka není definována.*
 - 1.4 PAMĚTIHODNOSTI POLIČKY **CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 1.4.1 *Gotické městské hradby.....Chyba! Záložka není definována.*
 - 1.4.2 *Barokní radnice.....Chyba! Záložka není definována.*
 - 1.4.3 *Morový sloup.....Chyba! Záložka není definována.*
 - 1.4.4 *Kostel sv. Jakuba Většího.....Chyba! Záložka není definována.*
 - 1.4.5 *Hrad Svojanov.....Chyba! Záložka není definována.*
- 2 NÁSTIN VÝVOJE MĚSTSKÉ SPRÁVY A SAMOSPRÁVY DO R. 1848 .CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
- 3 Z DĚJIN MĚSTSKÉ SPRÁVY V LETECH 1848 - 2003..... CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 3.1 SPRÁVNÍ VÝVOJ V LETECH 1848 – 1865 **CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 3.2 SPRÁVNÍ VÝVOJ V LETECH 1865-1945 **CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 3.2.1 *Spor osady města s předměstím.....Chyba! Záložka není definována.*
 - 3.2.2 *Změna v početnosti obecního (městského) zastupitelstvaChyba! Záložka není definována.*
 - 3.3 SPRÁVNÍ VÝVOJ OD ROKU 1945-1989 **CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 3.3.1 *Národní výbory.....Chyba! Záložka není definována.*
 - 3.3.2 *Okresní národní výbor v Poličce (1945-1960)Chyba! Záložka není definována.*
 - 3.4 SPRÁVNÍ VÝVOJ PO ROCE 1989 **CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 3.4.1 *I. etapa reformy veřejné správy v letech 1990–2001 ...Chyba! Záložka není definována.*
 - 3.4.2 *II. etapa reformy veřejné správy od 1. 1. 2003.....Chyba! Záložka není definována.*
- 4 POSTAVENÍ POLIČKY V SOUČASNOSTICHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 4.1 POSTAVENÍ POLIČKY V SOUČASNÉM SPRÁVNÍM SYSTÉMU**CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 4.2 VOLENÉ ORGÁNY MĚSTA **CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 4.2.1 *Zastupitelstvo města.....Chyba! Záložka není definována.*
 - 4.2.2 *Rada města.....Chyba! Záložka není definována.*
 - 4.2.3 *Starosta.....Chyba! Záložka není definována.*
 - 4.2.4 *Městský úřadChyba! Záložka není definována.*
Působnost městského úřadu.....Chyba! Záložka není definována.
Řízení MěÚ.....Chyba! Záložka není definována.
 - 4.3 VNITŘNÍ ČLENĚNÍ MĚÚ POLIČKA **CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.**
 - 4.3.1 *Starosta.....Chyba! Záložka není definována.*

4. 3. 2	Místostarosta.....	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 3	Tajemník.....	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 4	Odbor kanceláře starosty.....	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 5	Odbor vnitřních věcí.....	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 6	Odbor finanční a plánovací.....	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 7	Stavební úřad.....	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 8	Odbor územního rozvoje a životního prostředí.....	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 9	Majetkoprávní odbor	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 10	Odbor obecní živnostenský úřad.....	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 11	Odbor lesního hospodářství	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 12	Informační centrum.....	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 13	Odbor dopravy	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 14	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví.....	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
4. 3. 15	Oddělení krizového řízení.....	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>

ZÁVĚR SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1 : Městské hradby.....	Chyba! Záložka není definována.
Obrázek 2 : Barokní radnice.....	Chyba! Záložka není definována.
Obrázek 3 : Morový sloup.....	Chyba! Záložka není definována.
Obrázek 4 : Kostel sv. Jakuba	Chyba! Záložka není definována.
Obrázek 5 : Bohuslav Martinů	Chyba! Záložka není definována.
Obrázek 6 : Hrad Svojanov	Chyba! Záložka není definována.
Tabulka 1 : Populační vývoj v Poličce	Chyba! Záložka není definována.
Tabulka 2: Výsledky voleb v roce 1990	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Tématem bakalářské práce je správní vývoj města Poličky v letech 1849-2006. Toto téma mě přitahovalo z mnoha důvodů, které pramenily z toho, že jsem na poličském gymnáziu studovala a během této doby se seznámila s bohatou historií města. Mé poznatky o městu se prohlubovaly, přirozeně jsem chtěla poznat i dobu dosud nijak zvlášť souhrnně nezpracovanou, dobu správního vývoje města od roku 1849. S rozšiřováním poznatků o Poličce se zvyšovala i moje hrdost na město i láska k němu, tyto sympatie vzrostly především v době, kdy jsem shromažďovala materiály k bakalářské práci.

Právě tehdy jsem se setkala s mnoha zajímavými lidmi, pracujícími ve správě města, poznala jsem jejich každodenní práci, která se mnohdy na první pohled nezdá tak zodpovědná, jakou ve skutečnosti je. Seznámení se s těmito lidmi, poznání jejich práce a jejich rady byly přínosem nejen pro bakalářskou práci, ale i pro mě samotnou.

Cílem této bakalářské práce je podat komplexní pohled na správní vývoj od roku 1849 v Poličce, ale zároveň obecně o vývoji veřejné správy.

Předložená práce je rozdělena do čtyř kapitol.

První kapitola pojednává o založení města Polička roku 1265 králem Přemyslem Otakarem II., o zeměpisném položení města v údolí Bílého potoka a o původu jména Polička.

V druhé kapitole jsem lehce nastínila vývoj městské správy a samosprávy před rokem 1849.

Třetí kapitola sleduje dějiny městské správy od roku 1848. Jednotlivé podkapitoly jsou vymezeny časově. Začínám revolučním rokem 1848, kdy byl v Poličce zrušen regulovaný magistrát a zavedena byla městská samospráva. Dále např. popisuji poválečné nadšení při ustanovení místního národního výboru. Závěr této kapitoly pojednává o reformách veřejné správy.

Čtvrtá, závěrečná, kapitola popisuje postavení Poličky v současnosti. Pojednává o postavení Poličky v současném správním systému, tedy především o struktuře a fungování Městského úřadu v Poličce.

1 Z historie města Poličky

1.1 Polička – Severní brána Vysočiny

Severní brána Vysočiny – tak znají Poličku celé generace milovníků půvabného kraje na pomezí Čech a Moravy, kraje, který přírodními krásami a bohatými tradicemi lákal a stále láká malíře, básníky i prozaiky. Historický půdorys sídla, sevřeného v pozoruhodně dochovaných hradbách, dokazuje starobyloou minulost někdejšího královského věnného města, vysazeného zde českým králem Přemyslem Otakarem II.

Polička se dostala do povědomí naší i světové kulturní veřejnosti jako rodiště hudebního skladatele Bohuslava Martinů. Věž kostela sv. Jakuba, kde se Martinů narodil ve více než skromné domácnosti tamního pověžného, skýtá i pohled na oválný obrys města a na široké pásmo zalesněných táhlých vrchů a mělkých údolí Českomoravské vrchoviny. Pohled vzbuzuje dojem idyly, ale život ve městě i na okolním venkově nebyl idylický. Poličský sochař V. E. Šaff vytvořil kdysi sochu stařeny s motykou, shrbené nad brázdou brambor – a dílo příznačně nazval „Naše vinobraní“. Nemohl lépe vystihnout tvrdý život lidí Vysočiny, tak rozdílný od života v úrodném kraji.¹

1.2 Zeměpisné položení města Polička

Město se nalézá na okraji Žďárských vrchů, které jsou nejčlenitější a nejvyšší částí Českomoravské vrchoviny. Město na samé hranici Čech a Moravy leží v nadmořské výšce 555 metrů v údolí Bílého potoka, který odvádí své vody prostřednictvím Svatky, Dyje, Moravy a Dunaje do Černého moře. Severně od města, pásem nevysokých kopců, však probíhá hlavní evropské rozvodí mezi Severním a Černým mořem, a tak potoky ze severní strany kopců odvádějí vody prostřednictvím Loučné, Chrudimky a Labe do Severního moře. Také z pohledu geologů leží Polička na hranici. Tentokrát jde o hranici mezi Loučenskou tabulí křídových usazenin, která se táhne k Litomyšli a vytváří úrodnější půdy, a tzv. poličským krystalikem Hornosvratecké vrchoviny. V územním rozdělení pak patří k Pardubickému kraji, do okresu Svitavy. Město má v současnosti cca 9 300 obyvatel.

¹ Konečný, S.; Růžička, J.: Polička – věnné město českých královen. Praha a Polička, 2001.

1. 3 Založení města a původ jména Polička

1. 3. 1 Založení města

Polička, kdysi věnné město českých královen, byla založena v rámci velkorysého plánu Přemysla Otakara II. vytvořit soustavu měst při obchodní stezce spojující Prahu s moravskými centry.² Zakládací listinu města Poličky vydal Přemysl Otakar II., král český, vévoda rakouský a štyrský a markrabě moravský, dne 27. září 1265. Lokátorem Poličky, tedy vlastním organizátorem založení, byl Konrád z Lewendorfu, o němž se soudí, že vysadil i královská města Chrudim a Čáslav. Svou velikostí se Polička řadila k středně velkým královským městům.

1. 3. 2 Původ jména Polička

Ponecháme-li stranou romantické výklady o tom, že město dostalo své jméno podle obdělávaných políček nebo že zde v polovině 13. století byl uštědřen políček, tedy porážka³, nepříteli, pak vlastně zůstávají dvě možná vysvětlení. Podle prvního vzniklo místní jméno Polička z obecného podstatného jména polička, zdobněliny podstatného jména police, z významem rovinka nebo náhorní rovinka.⁴ Naproti tomu *Dějiny hmotné kultury* vysvětlují, že „místní jméno Polička má původ ve slovním základu pol, s významem dřeva ožehávaného sáláním ohně“. To by mohlo označovat místa vypálená v lesích. Název města v podobě Polička se ustálil teprve od 14. století.⁵

1. 4 Pamětihodnosti Poličky

1. 4. 1 Gotické městské hradby

Nejpozoruhodnější stavební památkou v městě jsou gotické městské hradby z 2. poloviny 14. století. Zachovala se kompletní vnitřní zeď s 19 baštami. Celá délka oválu opevnění činí přibližně 1 kilometr. Původní výška hradební zdi byla asi 10 metrů, šířka 2 až 2,5 metru. Stavebním kamenem byla většinou zdejší opuka, tj. vápenec s pískem a jílem. Hlavními vjezdy do města bývaly čtyři brány, které byly v 1. polovině 19. století pro

² Stezka není v pramenech označována žádným jménem - nejpříhodnějším by však patrně podle jejího směru bylo „moravská“ a nikoliv Trstenická, jak ji v polovině 19. století nepříliš šťastně nazval Hermenegild Jireček.

³ Jak píše například Antonín Hájek nebo Jan Alois Cupal.

⁴ Takový výklad uvádějí významní čeští jazykovědci Antonín Profous nebo Vladimír Šmilauer.

⁵ Gloser, J.: Polička – městem krok za krokem. Praha, 2003.

uvolnění dopravy zbourány. Dochovanost poličských hradeb je v Čechách ojedinělá, srovnatelná s pozdně gotickým opevněním města Kouřimi ve středních Čechách. Od roku 1972 se hradby velkoryse rekonstruuji. Část ochozu v jejich západní části je již zpřístupněna. Návštěvníci si mohou vyžádat jejich prohlídku v Informačním centru, které jim přidělí průvodce.

Obrázek 1 : Městské hradby⁶

Z památek renesančního stylu nejzajímavější je hřbitovní kostel sv. Michala. Projektoval jej Ambrož Vlach před rokem 1580. Půdorys a vnější vzhled nese ještě gotické rysy, avšak interiér je již ryze renesanční.

1. 4. 2 Barokní radnice

Četné a významné jsou stavební památky a plastiky z období barokního slohu. Uprostřed hlavního náměstí na místě staré radnice byla postavena nová, barokní radnice v letech 1739 až 1740. Projekt se připisuje přednímu českému baroknímu architektovi Ferdinandu Maxmiliánu Kaňkovi. V současné době slouží radnice jako obřadní síň k uzavírání sňatků i pro reprezentační setkání představitelů města, dále pak potřebám Městského muzea a galerie.

Obrázek 2 : Barokní radnice

⁶ Obrázek č.1, 2, 3, 4, 5,6 dostupný z www.policka.org

1. 4. 3 Morový sloup

Před vchodem do radnice stojí 22 metry vysoký morový sloup postavený jako projev díky měšťanů za ochránění města před morem, který řádil v kraji roku 1713. Sochy zdobící sloup vytvořil Jiří Pacák, který je také autorem soch na městských kašnách.

Obrázek 3 : Morový sloup

1. 4. 4 Kostel sv. Jakuba Většího

Kostel byl postaven v novogotickém slohu v letech 1853-1865 místo starého kostela sv. Jakuba, který byl zničen požárem města roku 1845. Pozoruhodná je oltářní socha sv. Jakuba Většího v nadživotní velikosti, kterou pro kostel vytesal z kararského mramoru český sochař Václav Levý. S historií kostela jsou úzce spjata první dětská léta hudebního skladatele **Bohuslava Martinů**. Narodil se 8. prosince 1890 v bytě, který je umístěn při ochozu věže ve výšce 35 metrů nad městem. Bohuslav Martinů strávil na věži prvních 10 let svého života než se rodina odstěhovala dolů do města. Světoznámého skladatele připomíná pamětní deska s reliéfní bustou B. Martinů od Josefa Kadlece, osazená u vchodu do věže roku 1957. Skladatelova rodná světnička byla po generální úpravě rekonstruována do té podoby, jakou měla v době jeho dětství, a je možno ji navštívit s průvodcem městského muzea.

Obrázek 4 : Kostel sv. Jakuba

Obrázek 5 : Bohuslav Martinů

1. 4. 5 Hrad Svojanov

V roce 1910 se panství i s hradem stává majetkem města Poličky, v padesátých letech přechází do vlastnictví státu a v 70. letech probíhá v režiji Krajského ústavu památkové péče v Pardubicích rozsáhlá rekonstrukce, které Svojanov vděčí za svou dnešní podobu. V roce 1992 připadl hrad v restituci opět městu Poličce, které hrad provozuje prostřednictvím své příspěvkové organizace.

Obrázek 6 : Hrad Svojanov

2 Nástin vývoje městské správy a samosprávy do r. 1848

Zakládací listina východočeského města Poličky, vydaná v roce 1265 králem Přemyslem Otakarem II., nám podává informace o počátcích budování města a o osobě Konráda z Lewendorfu.

Největší moc ve městě měl rychtář jako zástupce vrchnosti - tedy krále. Rychtářství obdržel dědičně jako odměnu lokátor města. Kromě správních pravomocí měl v Poličce i pravomoc soudní. Soudil též hrdelní a další těžší zločiny spáchané v obcích náležejících městu Poličce; menší přestupky soudili rychtáři vesnic. Z udělených pokut náležely dva díly králi a třetí rychtáři. Nepochybně již od počátku působil ve městě i poradní a pomocný orgán rychtáře - městská rada.

Polička byla královským městem a roku 1307 se stala věnným městem českých královen, když ji Rudolf Habsburský zapsal své manželce Anně.

Měšťané postupně usilovali o větší podíl na správě města, a to na úkor rychtáře. Tento proces zesílil ve 14. století, a tak roku 1337 povolil Jan Lucemburský měšťanům Poličky, aby každý rok z dvanácti konšelů šest odstupovalo a na jejich místo bylo voleno šest nových. Nové konšely nevolila obec přímo, ale byli navrhováni odstupujícími. Zpočátku se městská rada scházela patrně na rychtě, spolu se vzrůstem ambic i moci měšťanů vznikla potřeba vystavět samostatný radní dům, k čemuž v Poličce došlo po polovině 14. století.

Husitské období zcela zásadně posílilo pozici královských měst v politickém životě země a zároveň posílilo pozici městských rad. V husitských městech měli zvláštní postavení hejtmané dosazovaní jako jejich vojenští velitelé. Po přijetí Zikmunda za českého krále v roce 1436 se dozoru nad Poličkou opět ujal královnin podkomoří. Konšelé se každý měsíc střídali v purkmistrovském úřadu.

Roku 1468, nebo těsně před ním, vykoupilo poličskou rychtu město a od roku 1469 se v rychtářském úřadu každý rok objevuje některý z konšelů, z čehož je zřejmé, že rychtář se stal vlastně městským úředníkem podřízeným radě. Zcela se tedy převrátila jeho někdejší nadřazená pozice k městské samosprávě. Po odkoupení rychty rychtář nepochybně úřadoval v radnici.

V roce 1547 se Polička zúčastnila povstání proti Ferdinandu Habsburskému a po porážce povstání byla postižena tvrdými tresty, které zastavily její hospodářský rozvoj. Byl zlomen význam měst v politickém životě země a do Poličky byl dosazen nový královský rychtář, který dozíral na městskou samosprávu. Váha královských rychtářů později upadala, zato se zvyšováním významu městského panství rostl význam městského hospodáře, zvaného primátor nebo primas. Avšak od pol. 18. stol. právě sem začal citelněji zasahovat zájem státu: hospodářské úřednictvo mělo být nezávislé na městské radě, byla zřízena funkce hospodářského ředitele.

První signál nastávajících změn přišel roku 1765 zrušením pravomoci městského soudu v hrdelních záležitostech. Městský soud přestal projednávat vraždy, těžká ublížení na těle, loupeže. Tím ztratilo význam popraviště - Šibeniční vrch.

V lednu 1788 začal úřadovat byrokratický, tzv. regulovaný, magistrát, jehož úředníci měli právnické vzdělání, podléhali dozoru státu, ale byli placeni městem. Zpočátku je volili měšťané, ale od roku 1808 byli jmenováni zemskou vládou. Prvním purkmistrem regulovaného magistrátu se stal poličský měšťan Felix Beránek.

Magistrát tvořili: purkmistr, čtyři "zkoušení radní", městský syndik (tajemník), vedoucí podacího protokolu, expeditor, důchodní, účetní, vedoucí pozemkových knih, tři písaři, tři radní sluhové, čtyři policisté a dva strážci vězňů.

Hospodářský úřad tvořili: návladní dozorce, tři reprezentanti města, hospodářský ředitel, správce stavitelství, výběřčí c. k. daní, listovní, dva drábové, polesný a 10 hajných .

Možnost rozhodování o hospodářských otázkách města zůstala měšťanům prostřednictvím „nezkoušených radních“, tzv. reprezentantů. Narůstající nespokojenost starousedlého měšťanstva s magistrátem, který měl dle představ měšťanů jen spravovat jejich majetek, vyvrcholila rozsáhlou stížností pražskému guberniu v roce 1846. Po vyšetření byla krajským úřadem udělena měšťanům důrazná důtka „za opovážlivé a svévolné obtěžování nejvyšších úřadů“ a zároveň předepsána náhrada výdajů na vyslání komise.⁷

V revolučních letech 1848 a 1849 došlo ke zrušení vrchnostenských práv města nad panstvím a k oživení samosprávy. Roku 1848 dostal nově zvolený sbor obecních starších,

⁷ Junek, D.: Polička – barokní a gotická radnice. Polička, 2004.

v čele s konstitučním měšťanským purkmistrem a šestičlenným výborem, kde měla zastoupení i obě předměstí, rozhodující váhu v hospodářských záležitostech vůči regulovanému magistrátu. Ten byl v roce 1850 zrušen a správu města převzalo podle prozatímního obecního zákona volené obecní zastupitelstvo, mezi jehož 30 členy (od roku 1897 36 členů), z nichž byl volen obecní výbor, byli i zástupci předměstí; v čele města stál obecní starosta. Předtím, roku 1849, byl zrušen podkomořský úřad v Praze a správa městského hospodářství se začala řídit předpisy jednotnými pro všechny obce.⁸

Zajímavostí Poličky je existence právního pojmu „Osada města Poličky uvnitř hradeb“. Polička totiž měla tři starosty. Počátky tohoto stavu sahaly do roku 1848, kdy město přešlo z pozice feudálního pána do role velkostatkáře. Roboty a další přežitky padly, ale zůstal velký pozemkový majetek, který chtěli využívat měšťané uvnitř hradeb bez účasti předměstských měšťanů. Po dlouhých soudních sporech došlo roku 1872 k oddělení majtkové správy města v úřadu osady města Poličky uvnitř hradeb do úřadu obce, jež spravovala veřejné záležitosti celé Poličky. Posléze ke dvěma starostům přibyl ještě starosta Horního předměstí. Ke zrušení tohoto uspořádání došlo až v roce 1941 okupačními úřady.⁹

⁸ Růžička, J. a kol.: Okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli – průvodce po archivních fondech a sbírkách. Hradec Králové. 1973.

⁹ Junek, D.: Polička – barokní a gotická radnice. Polička, 2004.

3 Z dějin městské správy v letech 1848 - 2003

3.1 Správní vývoj v letech 1848 – 1865

Vyhlášení konstituce, která měla získat buržoazii lákavými sliby k plné podpoře vlády, bylo pro poličské měšťanstvo signálem k snaze o dosažení dávného snu – znovudobytí vlivu na městskou správu a v první řadě na městský majetek a hospodářství. První takový měšťanský výbor, který měl existovat vedle magistrátu, byl zvolen v Praze a po jeho vzoru pak došlo v dubnu 1848 k volbě i v Poličce. Po dlouhé době to byla opět příležitost k uplatnění měšťanské demokracie při volbách.¹⁰

Měšťanstvo vnitřního města se nemohlo odvážit v prvním návalu uvolněnosti a radikalismu bránit předměstským, aby se aspoň nějakou formou na této nové formě správy nepodíleli, i když šlo v podstatě o obnovenou volbu kdysi existujícího sboru obecních starších jako poradního sboru pro správu obecního jmění, jež si měšťané vnitřního města vyhrazovali jen pro sebe. Z 24 zvolených byli 4 z předměstí, dále byli zvoleni i zástupci inteligence, vlastenci, dva magistrátní úředníci, kancelisté. Z ostatních 15 zvolených bylo devět starousedlých měšťanů – řemeslníků, zbytek byli zástupci obchodnické „honorace“ - měšťanů. A přece tento, vcelku početně slabý zbytek nejzámožnějších a politicky již předtím s magistrátem nebo jeho úředníky úzce spolupracujících nebo společensky nejbližších nově usedlých měšťanů, zcela ovládl zvolený výbor. Projevilo se to při volbě purkmistra a užšího výboru, který měl být demokraticky zvoleným představitelem měšťanské samosprávy. Prvním konstitučně zvoleným purkmistrem se totiž stal pláteník **Josef František Daubek**.

Dozor nad magistrátem byl čistě formální a z vnitřních zdrojů nemohlo touto cestou dojít za žádných okolností k zvratu ve prospěch starousedlého měšťanstva, které se projevilo politicky zcela slabým, ovlivněným, neschopným samostatné politické akce. Rok 1848 prokázal, jak vnitřní síla patriarchálního poličského měšťanstva byla za několik desítek let náporu novodobých hospodářských sil rozložena. Nedávno sem přišlá obchodnická vrstva se prokázala jako jediný stmelený a politicky schopný vůdce jakéhokoliv samosprávného měšťanského života.

Naděje, které spojovali s konstitučním životem obyvatelé poličských předměstí, byly docela jiné než naděje plnoprávných měšťanů vnitřního města. Tito „předměstští měšťané“ se toužili podobat „pravým měšťanům“ i získáním všech jejich výhod, zvláště v poměru k městskému majetku. Živelná demokratizace veřejného života v roce 1848 připustila

¹⁰ Volili všichni plnoprávní měšťané a dokonce i obyvatelé obou předměstí.

ojedinělé zástupce předměstských obyvatel i do voleného sboru obecních starších. Na jaře 1849 po vyhlášení prozatímního obecního zákona získali oporu pro své nároky na zastoupení aspoň poněkud odpovídající rozsahu předměstí ve srovnání s městem. Poukazovali na svoji početní převahu, na to, že na předměstích je 438 domů, kdežto ve městě jich je pouze 222. Prozatímní obecní výbor ještě za svého působení před volbou řádného výboru podle zákona se horečně snažil uzavřít s předměstskými dohodu, podle které by měšťanům vnitřního města byla v každém případě zaručena většina.

Zástupci předměstí nejprve na toto řešení přistoupili, ale v průběhu příprav jeho uskutečnění od svého souhlasu ustoupili. Pravděpodobně sami seznali jeho formálnost a úskočnost.

Ihned po volbě do obecního zastupitelstva na počátku září 1850 podala předměstí svými plnomocníky žádost o přiznání stejných práv k užívání obecního jmění s plnoprávnými měšťany. Krajská vláda v Pardubicích dvakrát opakovanou žádost zamítla. Státní úřady se sice snažily vzbudit zdání spravedlnosti a demokratičnosti tím, že již předtím daly rozlišit z položek městského účtu ty, jejichž správa přináleží výhradně vnitřnímu městu, od těch, na jejichž správu může činit nároky i obyvatelstvo předměstí, avšak přitom se úzkostlivě držely starých feudálních zvyklostí, které zaručovaly výsady zámožným. Ti totiž znamenali pro stát silnější záruku a spojence než ostatní. Proto se také měšťané vnitřního města setkali s plnou podporou úřadů, když hledali cestu zabezpečení plné vlády nad městským majetkem. Již prozatímní výbor žádal, když předměstští odmítli s konečnou platností jejich návrhy na „volební dohodu“, o povolení volby zvláštních obecních starších k správě vyhrazeného městského jmění, což bylo schváleno. Tím způsobem vlastně se krystalizovalo ono pozdější rozdvojení městské správy, které se v plné formě uskutečnilo v roce 1865 osamostatněním majetkové správy města v úřadu osady města Poličky uvnitř hradeb od úřadu politické obce, jež spravovala veřejné záležitosti celé Poličky včetně předměstí. Krystalizovalo se ve směru oné omezené tradiční měšťanské „demokratičnosti“, která se bránila jakémukoliv rozšíření práv na další vrstvy a která si všemi prostředky zaručovala všechny zbytky feudálních práv a výsad, které jí vývoj polofeudálního rakouského státu ponechával a potvrzoval.

Po jisté stránce pokračovatelem v dosavadní činnosti zrušeného regulovaného magistrátu ve společenském životě města byly státní nové úřady, které měly nahradit funkci politické a soudní pravomoci odstraněných patrimoniálních, vrchnostenských institucí. Od roku 1849 byl zrušen dokonce i královský podkomořský úřad královských věnných měst v Praze a hospodářská správa věnných měst se začala řídit předpisy platnými pro všechny

obce. Přitom město až do zániku habsburské monarchie v roce 1918 platilo panující české královně pravidelný roční plat.¹¹

Od roku 1850 pak vstoupila do funkce nová organizace správy, která v konstitučních směrnicích rozdělila politickou a soudní pravomoc mezi různé úřady. V Poličce byl zřízen okresní vládní komisariát (podřízený podkrajskému úřadu v Litomyšli a dál krajské vládě v Pardubicích), vedle toho pak samostatný okresní soud. Polička se stala správním střediskem oblasti s 33 obcemi kromě Poličky, oblasti, která zahrnovala nejen dosavadní městské panství poličské, nýbrž i území celého dosavadního panství Bystré a Svojanov a části panství Rychmburk a Německá Bělá.¹² Avšak již roku 1851 bylo rozhodnuto o sloučení politického a soudního oddělení. Od roku 1855 byl v Poličce smíšený okresní úřad, slučující v sobě správní a soudní agendu.

Mezi vymoženosti roku 1848 patřilo zrušení regulovaného magistrátu poličského a zavedení městské samosprávy. Bylo již konstatováno, že převzetí moci ve městě podnikatelskou obchodnickou vrstvou mohl stát pozorovat zcela klidně neboť zaručovala vedení městské správy v dosavadních intencích státem podporovaných zájmů.

¹¹ Tento plat činil na začátku 20. století 70 korun a 40 haléřů.

¹² Do obvodu správy tedy od roku 1855 patřily kromě Poličky obce- Borová, Česká Radiměř, Kamenec, Modřec, Nedvězí, Oldřiš, Pustá Rybná, Sádek, Sedliště, Široký Důl, Telecí a Trhovnice. Z bývalého panství Německá Bělá obce: Bělá nad Svitavou, Brněnec, Chrastavec a Vítějeves. Z bývalého panství Bystré obce: Banín, Bystré, Česká Dlouhá, Hartmanice, Hlásnice, Jedlová, Korouhev, Nová Bělá, Pomezí, Stašov a Trpín. Z bývalého panství Rychmburk obec Březiny a obce Rohozná, Starý Svojanov, Svojanov a Předměstí z bývalého panství Svojanov. Pouze Polička a bystré měly přiznán statut města a Svojanov pak statut městyse. Při reorganizaci roku 1868 bylo Poličsko ponecháno nadále jako samostatný politický okres a bylo zde zřízeno okresní hejtmánství. Okres měl být zvětšen o některé obce okresu Litomyšl, avšak zůstal nakonec i nadále nezměněn. Po mnichovském diktátu roku 1938 připadlo 10 převážně německých obcí – Banín, Bělá nad Svitavou, Brněnec, Česká Dlouhá, Česká Radiměř, Jedlová, Modřec, Nová Bělá, Pomezí a Stašov k tzv. sudetské župě a bylo přiřčeno k nově vytvořenému správnímu okresu ve Svitavách. Pro zbylé obce příslušný Okresní úřad v Poličce byl pak 1. listopadu 1940 zrušen a obce přiřčeny zčásti k působnosti Okresního úřadu v Litomyšli a zčásti k Okresnímu úřadu v Boskovicích. Po porážce Německa roku 1945 byla veškerá územní organizace vrácena do stavu k 29. září 1938, avšak pro správu poličského okresu byl vytvořen nový úřad – Okresní národní výbor v Poličce. (viz kap. 3.3.2) - Růžicka, J. a kol. Okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli – průvodce po archivních fondech a sbírkách. Hradec Králové. 1973.

Novým bachovským úřadům však byl od počátku trnem v oku vedoucí představitel samosprávy, purkmistr **Josef Smola**. Ten na to místo postoupil po odstoupení Daubka. Ve svém národním i veřejném radikalismu, ve své nesmlouvavosti i ve své nesvázanosti s vládnoucí obchodnickou vrstvou, byl exponentem obecně demokratických vlasteneckých tendencí, jimž svou neohroženou povahou a energií dodával v Poličce váhy. Smola také od počátku prosazoval samostatnou politiku. Pro tuto politiku se stal trnem v oku tehdejší státní reprezentaci představované tehdejším okresním komisařem, což posléze vedlo v roce 1854 k jeho suspendování z funkce purkmistra.

Po Smolovi se pak do výkonu purkmistrovské funkce dostal první radní **Jiří Bouzar**. Stálý postup liberalizace hospodářských poměrů i za bachovské éry způsoboval, že přes vnější germanizaci neustále hospodářsky sílila a politicky se jako samostatná síla uvědomovala ona vrstva buržoazie, která v roce 1848 uchopila do rukou samosprávnou věc, totiž buržoazie nová, skutečně kapitalistická, která se vytvářela přes přání a proti vůli staré buržoazie feudálně patriarchální.

Ještě v roce 1848, a tím více pak za bachovské reakce, ji od této staré buržoazie odlišovalo její němčení nebo aspoň jazyková obojakost a vlažnost k národním otázkám. Jako držitelka samosprávné moci pod bachovskými úřady však nabývala spolu s hospodářskou uvědomělostí i pocit potřeby samostatné ideologické opory. Tato potřeba vzešla jako příkaz den pro obnovení ústavnosti v Rakousku v roce 1860, kdy otevřeně liberalistické zákony umožnily plné uplatnění podnikatelských přání nové buržoazie. Tehdy, jistě i vlivem vlastenecké inteligence působící mezi touto buržoazií, vyzvedla tato vrstva ve svůj prapor ono kdysi starobylé a nečasově znějící heslo národnosti jako znamení boje za hospodářské sebeurčení české buržoazie proti buržoazii německé, jako heslo boje o ekonomické osamostatnění a o právo k užívání všeho bohatství v naší zemi.¹³

Tak se i v Poličce dostal na vrchol městské samosprávy v polovině 60. let z vůle nové buržoazie znovu **Josef Smola**, který jen ze skromnosti odmítal nabízenou kandidaturu zemského poslance.

¹³ Růžička, J. a kol.: Okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli – průvodce po archivních fondech a sbírkách. Hradec Králové. 1973.

Po Smolově smrti v roce 1867 nastoupil syn Smolova nástupce v úřadu za bachovské éry **Jan Bouzar**, který hodnosti zemského poslance skutečně dosáhl.

Proto se také poličská nová samospráva stala oporou mladočešství, které netrpělo citlivostí k tradičním historickým právům země, nýbrž bylo hnáno ve své politice touhou po třeba drobných hospodářských a politických výhodách. A přitom tato nová samospráva nepohrdla nijak dědictvím feudalismu, jímž jí bylo výsadní právo měšťanstva vnitřního města na městský majetek - stále nemalý - a dovršila dávné spory poličských měšťanů s předměstským zřízením samostatné „osady města Poličky uvnitř hradeb“ v polovině 60. let k výhradné správě tohoto jmění.

3. 2 Správní vývoj v letech 1865-1945

Volbami v březnu a dubnu 1865 bylo zvoleno zvláštní místní zastupitelstvo a místní představenstvo pro osadu města Poličky „uvnitř hradeb“ podle článku 108 a 109 obecního zřízení z roku 1864. Prvním místním starostou byl zvolen dosavadní starosta **Josef Smola**.¹⁴ Zápisové knihy o schůzích obou sborů byly až do koncem roku 1865 vedeny společně, teprve od počátku roku 1866 byly rozděleny. V souvislosti s těmito událostmi bylo pak zřízeno i místní zastupitelstvo Horního předměstí ke správě nepatrného jmění této nové osady. Dolní předměstí, které zřejmě žádného jmění nemělo, si svoje osadní zástupce ani nevolilo.

3. 2. 1 Spor osady města s předměstím

Zřízení osad, zvláště pak osady města, bylo vyvrcholením vleklých sporů měšťanů a předměstských obyvatel. Tito se již od 18. století snažili získat co nejvíce práv, která doposud příslušela výhradně měšťanům. Cílem měšťanů bylo zase ponechat si všechna tato feudální práva v monopolním držení a i od roku 1848 si ponechat všechny jejich pozůstatky výhradně pro sebe. Obecní výbor podal roku 1850 žádost k bývalému c. k. podkrajskému úřadu v Litomyšli, aby při nových volbách obecního zastupitelstva celé politické obce poličské byl vzat zřetel na správu městského jmění zřízením zvláštního výboru, který by ovšem byl složen jenom z měšťanů vnitřního města. V zásadě to bylo povoleno a předměstští podávali proti tomu ohrazení až na ministerstvo vnitra. K novému rozpoutávání nevraživosti bylo vždy příležitostí rozvrhování schodku obecního rozpočtu na všechny městské obyvatele včetně obyvatel předměstí; od samotného místodržitelství bývalo přitom prikazováno dbát přísně na to, aby se neškodilo předměstským.

Tím však vleklé spory neustaly. Ihned nastalo svízelné jednání o tom, které jmění vlastně náleží osadě a které náleží celé obci. Na schůzi starších obce 19. dubna 1865 dával obecní a současně i nový místní starosta **Josef Smola** hlasovat o tom, zda má být k rozhodnutí této věci zřízena zvláštní komise. Konání voleb bylo sice usneseno, ale při samotné volbě mnozí zvolení zástupci předměstských odmítli přijmout volbu.

¹⁴ Na rozdíl od Litomyšle, kde v čele osady města Litomyšle zřízené roku 1871, stál starosta a v čele města purkmistr, byl název obou představených v Poličce stejný: starosta. Odlišovali se od sebe názvy „obecní starosta“ a „místní starosta“ – Státní okresní archiv ve Svitavách se sídlem v Litomyšli (Inventář fondu Archivu města Poličky).

Nepřestali totiž tvrdit, že samotné město nemá mít žádné samostatné jmění a že veškeré jmění patří poličské obci jako celku včetně všech práv z toho plynoucích. Avšak v tom smyslu podaná stížnost předměstských byla zamítnuta krajským soudem a naopak vnitřní město podalo žalobu na předměstské pro vychloubání se neexistujícími právy a neoprávněnými nároky na jmění. Předměstští se odvolali zemskému vrchnímu soudu, který však jejich odvolání roku 1872 zamítl.

Předměstští ve svém odporu k zřízení zvláštní místní osady města Poličky využívali v 60. letech kromě přímých soudních žalob a úředních stížností také vymožeností demokratických práv: např. dávali svolávat veřejné schůze měšťanstva na protest proti usnesením osadního zastupitelstva.

Po smrti Josefa Smoly v roce 1867 se stal na pět let nejpřednějším představitelem poličské měšťanské samosprávy obchodník **Jan Bouzar**. Podobně jako Smola, byl zvolen jak za starostu města, tak za starostu místní osady města. Na rozdíl od Smoly se však uplatňoval politicky i v širších souvislostech. V září 1871 kandidoval do zemského sněmu proti vládnímu kandidátovi za města Poličku a Litomyšl a byl zvolen drtivou většinou.¹⁵ Takřka jednomyslně byl pak volen znova i v dubnu 1872 a říjnu 1873. Náležel k Sladkovského mladočeské parlamentní skupině a společně s ním a s dalšími osmnácti mladočeskými poslanci složil v prosinci 1873 mandát. Tím vyvolal doplňovací volby v červenci 1874, kdy byl ale těsně poražen JUDr. Františkem Gregorem. Tato porážka byla definitivním koncem Bouzarovy politické činnosti. Ostatně už předtím nebyl v čele poličské samosprávy: na místě starosty obce jej roku 1873 nahradil **Josef Thanabauer**, na místě místního starosty od roku 1872 E. Vít.

Starosta Josef Thanabauer pokračoval ve veřejné práci Bouzara, a to také v řadách mladočechů. Přitom politická rozpolcenost voličstva našla přímo v Poličce roku 1880 úrodnou půdu pro svoje uplatnění, když při poslaneckých volbách toho roku do zemského sněmu Thanabauer kandidoval za město Poličku a Litomyšl za mladočechy a jeho náměstek, notář Bedřich Tonner, kandidoval za staročechy.

¹⁵ Zvolen 475 voliči z celkového počtu 575 voličů - Státní okresní archiv ve Svitavách se sídlem v Litomyšli (Inventář fondu Archivu města Poličky).

Nelítostný předvolební boj zanesl ovšem i do městské správy sváry a vzájemné osočování. Thanabauerovi bylo vytýkáno ze strany jeho protivníků, že jeho jedinou zásluhou je to, že Polička, od dob Smoly prý jedno z nejpokročilejších měst, sestoupila ze svého bývalého vysokého stupně vyspělosti. Přes to všechno zůstal **Thanabauer** starostou města až do roku 1884 a později působil jako náměstek starosty místní osady; v té době byl probíhán projekt železnice Svitavy – Polička a zahájen na ní provoz 20. srpna 1896. Potom od roku 1904 byl Josef Thanabauer opět zvolen starostou města a zůstal jím až do roku 1911.

Koncem 80. let nastal v Poličce na čas odklon většiny voličstva k staročekům, když při volbách do zemského sněmu soupeřili opět dva kandidáti spjatí s Poličkou : Dr. Eugen Eiselt z Prahy za staročechy a Martin Štěpán za mladočechy. Ačkoli v samotné Poličce získal slabou většinu Dr. Eiselt, zvolen byl **Martin Štěpán** zásluhou větší přízně u litomyšlských voličů.

V městské samosprávě měla tato událost takový ohlas, že od roku 1890 se stal Martin Štěpán dokonce i starostou města a zůstal v té funkci do roku 1897, kdy po něm nastoupil opět mladoček : Starosta **Jan Nebuda** (1897-1904)

3. 2. 2 Změna v početnosti obecního (městského) zastupitelstva

V roce 1897 nastala změna v početnosti obecního (městského) zastupitelstva: dosud bylo 30 členné, od tohoto roku mělo být 36 členné. Místní zastupitelstvo osady města mělo nadále 24 členů, zastupitelstvo osady v Horním předměstí 30 členů.

Již na počátku 20. století osada města uvažovala o koupi některého blízkého velkostatku. Bylo pomýšleno i na Nové Hrady. Avšak roku 1910 bylo zakoupeno panství Svojanov i s hradem¹⁶ od Ant. Fr. Haasche.

V následujícím roce 1911 došlo k další koupi, a to lesního revíru Študlova. Svojanov i Študlov zůstaly pak v majetku osady města až do jejího zrušení v roce 1941 a připadly pak obci.

¹⁶ Panství i s hradem zakoupeno za 400 000 korun.

Po vzniku samostatné republiky nacházela i nespokojenost předměstských s výsadními právy osady nové podněty. Přispíval k tomu i vývoj populační neboť počet obyvatel na předměstích stále rostl, kdežto obyvatelstva vnitřního ubývalo :

	r. 1890	r. 1921	r. 1930
Vnitřní město	1889	1642	1524
Horní předměstí	1754	2363	2804
Dolní předměstí	907	1036	1739
Celkem	4550	5041	6067

Tabulka 1 : Populační vývoj v Poličce¹⁷

Vzájemný vztah mezi městem a osadou města po stránce politické byl však tehdy velmi úzký. Je charakterizován například skutečností, že roku 1922 úřadující obecní starosta Adolf Klimeš, vrchní berní správce, byl zároveň náměstkem místního starosty osady, lékárníka Karla Dudka a poslancem zemského sněmu. Výjimečně v demokratizujícím smyslu zasáhla potom protektorátní správa, když vládním nařízením z 12. června 1941 zrušila všechny osady a všechna práva i závazky převedla na obec, k níž osada náležela. Jediným samosprávným představitelem města bylo nyní obecní zastupitelstvo v čele s obecním starostou. Avšak i to bylo hned v roce 1941 zrušeno a nahrazeno správní komisí.

6. května 1945 se někdejší ředitel berního úřadu **Adolf Klimeš** setkal se zástupci partyzánského oddílu „Švarcava“, kteří jej pověřili sestavením Národního výboru. 8. května 1945 převzal Adolf Klimeš správu města z rukou předsedy Správní komise **Františka Smejkala** a postoupil ji poslednímu svobodně zvolenému starostovi města Poličky – **Eduardu Vencovskému**.

Již 11. května se konala volba nového Národního výboru okresu a města Poličky, jehož předsedou byl zvolen **Josef Hlavsa**. 14. května došlo k opětovnému rozdělení Národního výboru okresu a města Poličky na Okresní národní výbor v Poličce a Místní národní výbor v Poličce – předsedou MNV zůstal Josef Hlavsa – tento tzv. Revoluční MNV ukončil činnost 13. září 1945. Předsedou obnoveného MNV byl zvolen 14. září 1945 **Josef Jílek**. 4. července 1946 odstoupil Josef Jílek a první náměstek předsedy Eduard Vencovský ocenil poctivou a obětavou činností předsedy MNV Josefa Jílka pro celou poličskou veřejnost a poděkoval mu za ni. Ještě téhož dne se konala ustavující schůze obnoveného místního národního výboru a předsedou MNV byl zvolen **Antonín Švasta**.

¹⁷ Státní okresní archiv ve Svitavách se sídlem v Litomyšli (Inventář fondu Archivu města Poličky).

3.3 Správní vývoj od roku 1945-1989

3.3.1 Národní výbory

Národní výbory se ustavovaly v obcích tzv. protektorátu již v posledních dnech vlády nacistů na základě dekretu prezidenta Dr. E. Beneše z 4. 12. 1944 a vládních nařízení čs. Vlády v emigraci z 5. 5. 1945 a 7. 8. 1945 o volbě a pravomoci národních výborů jako zastupitelských orgánů a orgánů veřejné správy pro obvody jednotlivých obcí, resp. okresů. V národních výborech byla sloučena funkce někdejších orgánů územní samosprávy a státní politické správy. Orgány národních výborů byly: plénum, rada, předseda (jeho náměstci) a komise.

Od počátku května 1945 se ustavovaly národní výbory i na Litomyšlsku, Poličsku a Jevíčsku v obcích, patřících k tzv. protektorátu. Ve smyslu zásady obnovení správního rozdělení českých zemí z doby před mnichovským diktátem vznikly Okresní národní výbory v Litomyšli a v Poličce. Ve Svitavách vznikla oblastní správní komise pro soudní okres Svitavy, která se v červnu 1945 stala expoziturou Okresního národního výboru v Jevíčku, který však byl již v srpnu 1945 přemístěn přímo do Moravské Třebové. Když v prosinci 1945 byla zrušena expozitura ve Svitavách, došlo teprve k úplnému obnovení správních obvodů z roku 1937. Místní správní komise byly postupně nahrazovány volenými místními národními výbory, což bylo prakticky dokončeno do července 1946. Okresní národní výbory byly nadřízenými úřady místním národním výborům v obvodu příslušného okresu, samy pak podléhaly příslušným zemským národním výborům: ONV v Moravské Třebové Zemskému národnímu výboru v Brně, ONV v Litomyšli a v Poličce Zemskému národnímu výboru v Praze.

Kompetence národních výborů byla od roku 1947 a zvláště po roce 1948 podstatně rozšiřována, např. zákonem z 11.7. 1947 o působnost dosavadních státních policejních úřadů a zákonem z 21. 12. 1948 jímž byly zrušeny státní finanční úřady – berní úřady a berní správy – a jejich agenda přešla na příslušné okresní národní výbory. Ústavní zákon o národních výborech a zákon o národních výborech upevnil postavení národních výborů jako místních orgánů státní moci.¹⁸

Plénum MNV v Poličce konala v roce 1948 svoji první schůzi až 16. dubna. V ní byly provedeny volby a zvolen jednomyslně předsedou **Stanislav Štěpánek**, obchodník.

¹⁸ Růžička, J. a kol. Okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli – průvodce po archivních fondech a sbírkách. Hradec Králové. 1973

30. května 1948 – byl Stanislav Štěpánek ve volbách do Národního shromáždění zvolen poslancem. Ale již 14. října 1948 ve schůzi pléna MNV Stanislav Štěpánek rezignoval na funkci předsedy MNV. V téže schůzi byl předsedou zvolen **Alois Zelený**, strojník pivovaru.¹⁹ 2. prosince proběhly změny v radě MNV a bylo provedeno nové rozdělení referátů MNV, kdy Personální referát byl přidělen právě Al. Zelenému.

Reorganizace veřejné správy s platností od 1. 1. 1949 zrušila zemské národní výbory a zřízením nového Okresního národního výboru ve Svitavách, kterému připadla kromě soudního okresu Svitavy ještě řada dalších obcí, se přestala respektovat i česko-moravská zemská hranice. Nadřízenými orgány okresních národních výborů se staly nově zřízené krajské národní výbory, a to KNV v Brně pro ONV v Moravské Třebové a ve Svitavách, KNV v Pardubicích pro ONV v Litomyšli a Poličce. Kraj Pardubice tvořily tyto okresy: Polička, Litomyšl, Chrudim, Pardubice, Vysoké Mýto, Hlinsko, Chotěboř, Čáslav, Přelouč, Holice, Ústí nad Orlicí a Lanškroun. K zatím konečné úpravě obvodů okresů došlo od 1. 7. 1960, kdy byl z okresu Svitavy a podstatných částí okresů Moravská Třebová, Litomyšl a Polička zřízen nový velký okres Svitavy, spravovaný jediným Okresním národním výborem ve Svitavách a čítající v době svého vzniku 133 obcí. Místní národní výbory v sídlech dosavadních ONV i dalších městských obcích byly přeměněny v městské národní výbory (MěstNV). Došlo i k redukci počtu krajských národních výborů; příslušným krajským národním výborem pro okres Svitavy se stal Východočeský krajský národní výbor v Hradci Králové. Agenda všech okresních národních výborů tím byla v podstatě uzavřena a jejich spisovny se staly uzavřenými spisovny, postupně dozrávajícími k převzetí do archívu.

3. 3. 2 Okresní národní výbor v Poličce (1945-1960)

První schůze revolučního ONV se konala 8. 5. 1945, zvoleného ONV 15. 5. 1945. Byl obnoven někdejší politický okres Polička s 33 obcemi podle stavu před rokem 1938. Od 1. 1. 1949 ubyly obce Banín, Bělá nad Svitavou, Brněnec, Česká Dlouhá, Česká Radiměř, Chrastavec, Lavičné a Vítějeves, které se staly součástí nově vzniklého okresu Svitavy. K témuž datu byly k okresu Polička připojeny od okresu Chrudim obce Rychnov, České Křižánky a Milovy, od okresu Litomyšl obce Květná, Lezník a Stráž, od okresu Nové Město na Mor. obce Borovnice, Javorek, Jimramov, Jimramovské Pavlovice, Krásné, Líšná, Nový Jimramov, Podlesí a Spělkov, od okresu Vysoké Mýto obce Bor u Skutče, Česká Rybná, Františky, Martinice, Paseky, Perálec, Předměstí, Proseč, Pustá Kamenice, Rychnov u

¹⁹ Kronika města Poličky pro rok 1946 - 1949

Nových Hradů, Záboří a Zderaz. V této podobě, zahrnující 53 obcí, zůstal pak okres Polička do svého zrušení k 1. 7. 1960. Jeho větší část včetně Poličky, v podstatě okres v rozsahu před r. 1949, připadla k okresu Svitavy, pouze Sedliště a Trhovnice přešly k okresu Žďár nad Sázavou; z obcí, které byly připojeny k 1. 1. 1949, přešly obce Květná, Lezník, Pustá Kamenice a Střítež k okresu Svitavy, ostatní pak jednak k okresu Chrudim, jednak k okresu Žďár nad Sázavou.

Zavedení krajského zřízení bylo nejvýznamnějším zásahem do struktury výkonu veřejné správy, k němuž v období let 1945 – 1990 u nás došlo. Toto krajské zřízení, s určitými obměnami, v podstatě zůstalo až do roku 1990.

V roce 1953 bylo rozhodnuto přijmout komplexní zákon o národních výborech. Počátkem března 1954 byl schválen ústavní zákon č. 12/1954 Sb., O národních výborech a zákon č. 13/1954 Sb., O národních výborech.

Ústavní zákon definoval národní výbory jako místní orgány státní moci pracujících lidu a nejširší organizace pracujících. Zachováno zůstalo dělení národních výborů na krajské, okresní a místní, vedle nichž existovaly ústřední národní výbor hlavního města Prahy a ústřední národní výbor Bratislavy.²⁰

V průběhu padesátých let se v Poličce vystřídali hned čtyři předsedové: **Štěpán Doležal**, **Josef Hlavsa**, jehož roku 1956 stihl infarkt a po ujištění lékaře, že ani po uzdravení nebude moci vykonávat funkci, rezignoval. Od roku 1956 byl rok předsedou **Karel Petr** a roku 1967 byl předsedou zvolen **Bohumil Šimon**.

Národní výbory se měly postupně stát společenskými organizacemi pracujících, jejichž prostřednictvím se občané měli bezprostředně podílet na řízení státu. Přijetí nové úpravy národních výborů předcházelo vydání zák. č. 36/1960 Sb., jímž bylo uzákoněno nové územní rozčlenění státu. Zachováno bylo dělení na kraje, okresy a obce, počet krajů se snížil na 10²¹ a okresů na 109.²²

²⁰ Pavel, M.; Matula, M. Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy, 1999, str. 31

²¹ Středočeský, Západočeský, Jihočeský, Severočeský, Východočeský, Jihomoravský, Severomoravský, Západoslovenský, Středoslovenský a Východoslovenský.

²² 1. 1. 1949 bylo 19 krajů, které se dále členily na 270 okresů.

Nově stanovená velikost krajů byla odůvodňována především tím, že jejich dosavadní rozměry neodpovídaly potřebám rozvoje hospodářství a záměru rozšířit působnost národních výborů při řízení ekonomiky.

Nové rozdělení státu však narušilo přirozené vazby uvnitř regionů, došlo k oslabení tradičních center (např. Olomouce, Zlína, Pardubic), územní celky byly vyměřovány bez ohledu na potřeby obyvatel. Obyvatelé strádali například ztíženou dostupností centra.

Koncepce národních výborů byla ovlivněna dobovou tezí o tom, že naše společnost se ocitla v období přechodu ke komunismu. Podle ní měl stát a jeho orgány postupně zanikat a jejich funkce přecházet na dobrovolné aktivity občanů.

Zákon o národních výborech byl přijat koncem května 1960 a krátce na to, v červenci, byla vydána nová ústava (ústavní zák. č. 100/1960 Sb.).

Od roku 1960 byl až do roku 1971 předsedou MNV v Poličce **Bohumil Řehůřek**. Podruhé byl zvolen v roce 1964.

Soustavu národních výborů tvoří: Krajské národní výbory, Okresní národní výbory, v obcích Městské a Místní národní výbory. Kolektivní orgány národního výboru jsou Plénum, Rada a komise.

V roce 1968 byl přijat ústavní zák. č. 143/1968 Sb. o československé federaci (v dalších letech vícekrát novelizovaný). Nejvyššími orgány státní moci se staly jednak vláda federální, jednak republikové a stejně tomu bylo i ohledně nejvyšších orgánů státní správy, tj. ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy.

Všeobecně i v oblasti správy byla působnost rozdělena mezi federaci a republiky tak, že určité otázky náležely do výlučné působnosti federace či naopak republik, některé záležitosti byly společné.

V roce 1967 byla přijata nová (v pořadí již třetí) úprava národních výborů (zák. č. 69/1967 Sb.).

V období tzv. pražského jara v roce 1968 byla zahájena diskuse o zásadní reformě místní správy. Bylo uvažováno o obnovení územní, především obecní, samosprávy, novém administrativním rozdělení státu, kdy mělo dojít k obnovení historických zemí a vytvoření komunálního vlastnictví. V roce 1968 byl ustaven Svaz českých, moravských a slezských měst, hlásící se k tradicím obecní samosprávy. Srpnová okupace a následný proces tzv. normalizace 70. let tento rozběh zlikvidovaly. Systém národních výborů zůstal zachován a jakýkoliv pokus o územní autonomii, která by představovala i jen potenciální oponenturu vůči centru, byl označen jako politicky pochybený.

Typickou pro toto období byla tendence oslabování obcí a posilování významu větších celků. V 70. letech vyhlásila KSČ linii urbanizace, která měla vést ke sblížení způsobu života ve městech a na venkově a jednotného socialistického osídlení. Její součástí bylo spojování obcí či jejich připojování k městům i vytvoření tzv. střediskových obcí a další kroky (během 70. let zaniklo v českých zemích dalších několik desítek obcí). Zlepšení výkonu správy nebylo dosaženo.

Nové zastupitelstvo v Poličce bylo zvoleno 26. a 27. listopadu 1971 – v zápisech nikde není zmínka o ustavujícím zasedání, nicméně již v lednu 1972 je prokazatelně předsedou **Lubomír Blechta**. Po Blechtovi byl 14. srpna 1975 zvolen předsedou **Jan Hrdlička**. V únoru 1981 Hrdlička ze zdravotních důvodů rezignoval a do funkce předsedy MěNV byl zvolen **Václav Šlechta**, dlouholetý veřejný a stranický funkcionář, který do této doby zastával funkci tajemníka MěNV v Poličce. Šlechta dělal vše pro rozvoj společnosti. V našem městě byl díky němu vykonán velký kus dobré a poctivé práce ve prospěch všech obyvatel. I přes úsporná opatření se pokračovalo v rozestavěných akcích i opravách vzácných historických památek. Václav Šlechta byl znovu zvolen v roce 1986 a funkci předsedy vykonával až do roku 1989, kdy podal žádost o uvolnění z funkce.

V 80. letech probíhal ekonomický a politický úpadek režimu. Snahy zastavit úpadek formou represí či naopak dílčích reforem, nebyly úspěšné.²³

²³ Pavel, M.; Matula, M.: Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy, 1999, str. 29-39.

3. 4 Správní vývoj po roce 1989

3. 4. 1 I. etapa reformy veřejné správy v letech 1990–2001

Hned po změně politické situace v roce 1989 byly zrušeny **krajské národní výbory**. Nezměnil se však zákon č. 360/1960 Sb., o územním členění státu, takže **kraje** jako územní jednotky zůstaly nadále zachovány. Komunistické kraje také zůstaly územní jednotkou působnosti řady orgánů a institucí. Beze změny byly převzaty i **okresy**, pouze okresní národní výbory se změnilly na **okresní úřady**.

V roce 1990, kdy proběhly první svobodné volby do obecních zastupitelstev, byl přijat zákon č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), který znamenal jednak terminologické změny (obecní úřad namísto místní národní výbor, městský úřad namísto městský národní výbor, starosta místo předseda aj.), jednak zavedl novou kategorii **statutárních měst a pověřených obecních úřadů**.

15. února 1990 byl starostou Poličky zvolen **Jan Edlman**, ale ještě téhož roku, 6. prosince 1990, byl starostou zvolen **ing. Václav Kysilka**. (Edlman již nekandidoval, nastupoval totiž jako redaktor BBC v Londýně).

Stejně jako v ostatních městech a vesnicích, uzavřely se v sobotu 9. 6. 1990 ve 14 hodin volební místnosti i v Poličce. Celkem 5 782 voličů dalo své hlasy těmto politickým stranám a hnutím (údaje v procentech):

Čís. kandid. list.	Název polit. strany	Sněmovna lidu	Sněmovna národů	Česká nár. rada
3	Čs. Strana socialistická	2,8	3,1	2,8
4	Hnutí za obč. svobodu	0,8	1	-
6	Svobodný blik	1,8	1,6	2
7	Občanské fórum	52,7	55	52
8	Koalice Všelidové dem. Strany	1,5	1,7	1,7
9	Volební seskupení zájm. Svazů v ČR	1	0,8	1,1
10	Komunistická strana Československa	12,3	13,3	12
11	Spojenectví zemědělců a venkova	3	2,9	3,2
13	Čs. Demokratické fórum	0,3	0,7	0,2
18	Strana zelených	3,4	2,9	4,4
21	Sociální demokracie	4,6	4,4	4,8
23	Křesť. a dem. Unie	15,2	12	11,6
20	Hnutí za samospr. Demokracii	-	-	1,5
22	Strana přátel piva	-	-	1,8

Tabulka 2: Výsledky voleb v roce 1990²⁴

²⁴ Kronika města Poličky

V absolutních číslech výsledky voleb např. do Sněmovny lidu vypadají takto: OF volilo více než 3 tisíce občanů, druhou nejsilnější stranu Křesťanskou a demokratickou unii necelých devět set a KSČ něco málo přes sedm set občanů. Pro zajímavost: Při volbách do ČNR dalo více než 100 občanů své hlasy Straně přátel piva.

V roce 1994 byl starostou Poličky zvolen RNDr. **Jakub Skalník**.

Nových 14 “krajů” zahájilo ve smyslu zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) činnost 1. 1. 2001. Uvozovky jsou zde na místě, protože nejde o kraje, ale o **Vyšší územně samosprávné celky (VÚSC)**, neboť pojem *kraj* nadále zůstává ve smyslu zákona č. 36/1960 Sb. vyhrazen krajům platným od roku 1960.

3. 4. 2 II. etapa reformy veřejné správy od 1. 1. 2003

Ustavení VÚSC bylo tzv. I. etapou reformy veřejné správy. V roce 2002 vyvrcholily přípravy tzv. II. etapy, jejíž podstatou je **zrušení okresních úřadů** a přenesení jejich působnosti na územní samosprávné celky²⁵, popř. jiné orgány státní správy, to vše s účinností od 1. 1. 2003. Na tomto místě je ovšem třeba zdůraznit, že současně **nebyly zrušeny dosavadní okresy** jako územní jednotky ve smyslu zákona č. 36/1960 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Ty jsou tedy nadále spolu s obcemi základem územního členění státu.

Obce s rozšířenou působností vykonávají od **1.1. 2003** většinu dosavadních působností okresních úřadů. Místo 73 okresních úřadů vzniklo 205 obcí s rozšířenou působností. K výběru obcí s rozšířenou působností a vytváření jejich správních obvodů se měla možnost vyjádřit každá obec České republiky prostřednictvím usnesení zastupitelstva obce.

²⁵ ÚSC-tj.: obce s rozšířenou působností (205) a kraje.

4 Postavení Poličky v současnosti

Podoba města se v posledních letech velmi změnila. Administrativně byly k Poličce připojeny některé okolní obce.²⁶ Ale i sama Polička se velmi rozšířila. Vnitřní město uvnitř hradeb se samozřejmě již rozšiřovat nemohlo - za to rostla předměstí s rozsáhlou bytovou výstavbou. Jde o bytovou výstavbu státní, podnikovou a družstevní, ale i individuální. Vedle sídlišť s mnohopodlažními domy vznikly nové čtvrti rodinných domů. Počet obyvatel města překročil hranici 9000, i když po roce 1945 odešlo mnoho rodin do sousedních pohraničních oblastí osídlovat tamní kraje po odchodu německého obyvatelstva. Společně s bytovou výstavbou se rozvíjela výstavba škol, mateřských-těch je v současné době v Poličce šest. Vedle gymnázia byla v Poličce založena střední odborná učiliště pro obory zemědělství a obchodu. Velká pozornost se věnovala výstavbě sportovních a rekreačních zařízení. Např. roku 1977 byl veřejnosti předán moderní krytý plavecký bazén se saunou.

Polička zůstává věrna svým bohatým kulturním tradicím, koncem roku 1948 byl zřízen Hudební ústav města Poličky, který se rozvinul v dnešní mnohostranně působící Základní uměleckou školu, jež nese jméno zakladatele Bohuslava Martinů. Na bohaté tradice navazuje i zdejší městské muzeum, které se neustále rozšiřuje o moderně zpracované expozice a které je spojeno s galerií. Galerie pořádá časté výstavy výtvarníků, především malířů a sochařů zdejšího kraje. Významnou součástí muzea je vzorně upravený Památník Bohuslava Martinů, který přibližuje návštěvníkovi bohatý život a dílo skladatele.²⁷

Současná Polička leží i dnes stranou hlavních dopravních cest, ale je čteně navštěvována zájemci o dějiny tohoto zajímavého koutu Čech, bohatého na významné pamětihodnosti a přírodní krásy. Klid malého venkovského města dovoluje zamyšlení nad ději uplynulých staletí, které jsou připomínány četnými stavebními pozůstatky, které jsou nejen udržovány, ale i pečlivě restaurovány nebo obnovovány.

²⁶ Modřec: 1974, Lezník: 1976, Střítež: 1980

²⁷ V roce 2009 bude veřejnosti zpřístupněn moderní komplex, který vznikne po velkorysé rekonstrukci původní muzejní budovy.

4.1 Postavení Poličky v současném správním systému

Od roku 1991 má město Polička právní subjektivitu a správu zajišťuje **Městský úřad**, sídlící stále v čp. 160.

Město Polička jako územní samosprávný celek vzniklo z titulu zákona č. 367/90 Sb. o obcích ke dni 24. listopadu 1990. Je právnickou osobou, která v právních vztazích vystupuje svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Základním předpisem, který upravuje činnost města, jeho orgány, jejich vzájemné vztahy i vztahy k občanům, je zákon č. 128 / 2000 Sb. o obcích v platném znění.

Polička je obcí s rozšířenou – přenesenou působností (tzn. obcí III. stupně),²⁸ dále je pak obcí s pověřeným obecním úřadem (tzn. obcí II. stupně).²⁹

4.2 Volené orgány města

4.2.1 Zastupitelstvo města

Pravomoci zastupitelstva města a rady města upravuje zákon č. 128/2000 Sb., O obcích v platném znění. Zastupitelstvo města je nejvyšším samosprávným orgánem, jehož členové jsou voleni na období 4 let. Zastupitelstvo města Poličky má 21 členů.³⁰ Zastupitelstvo města se schází podle potřeby (nejméně však jednou za tři měsíce), zasedání zastupitelstva města svolává a zpravidla řídí starosta a zasedání je veřejné. Zastupitelstvu města je vyhrazeno schvalovat program rozvoje města, územní plán města a celá řada dalších záležitostí, zejména zásadní majetkoprávní úkony.

4.2.2 Rada města

Radu města tvoří starosta, místostarosta a dalších 5 členů, kteří jsou voleni z členů zastupitelstva města. Rada města má celkem 7 členů.³¹ Rada města se schází ke schůzím

²⁸ Obce s rozšířenou působností zahájily svou činnost v ČR od 1. ledna 2003. Vznikly na základě II. etapy reformy veřejné správy, která proběhla ke konci roku 2002. Je to celkem 205 měst. Obce s rozšířenou působností vykonávají v přenesené působnosti většinu veřejné správy. Jsou jakýmsi mezičlánkem veřejné správy mezi kraji a obcemi.

²⁹ Obec s pověřeným obecním úřadem je obec, na kterou stát přenáší část svých pravomocí, ovšem ne v takovém rozsahu, v jakém ji přenáší na obec s rozšířenou působností. Je to tedy obec menší, než obec s rozšířenou působností, a vždy spadá do správního obvodu nějaké obce s rozšířenou působností.

³⁰ Členové Zastupitelstva města jsou uvedeni v příloze včetně jejich data narození a politické strany, kterou reprezentují.

³¹ Členové Rady města jsou uvedeni v příloze včetně jejich data narození a politické strany.

zpravidla 1x za 14 dní a její schůze jsou neveřejné. Rada města zabezpečuje hospodaření podle schváleného rozpočtu, vydává nařízení obce, projednává a řeší návrhy, připomínky a podněty předložené jí členy zastupitelstva města nebo komisemi, rozhoduje o rozdělení pravomocí MěÚ a jeho organizační struktury, na návrh tajemníka jmenuje a odvolává vedoucí odborů a zabezpečuje plnění dalších úkolů, vyplývajících ze zákona o obcích.

4. 2. 3 Starosta

Starosta stojí v čele MěÚ a plní úkoly zejména podle § 103 zákona o obcích. Za výkon své funkce je odpovědný zastupitelstvu města. Se souhlasem ředitele krajského úřadu jmenuje a odvolává tajemníka MěÚ, který mu odpovídá za plnění úkolů MěÚ v samostatné i přenesené působnosti. Starosta zastupuje město navenek a vykonává práva a povinnosti ve vztahu k radě města, zastupitelstvu města a státním orgánům v souladu se zákonem o obcích a zvláštními předpisy. Starosta řídí městskou policii. V současné době je starostou Poličky Bc. Miroslav Popelka.³²

4. 2. 4 Městský úřad

Městský úřad je od 1. 1. 2003 obecním úřadem s rozšířenou působností ve smyslu §66 zákona o obcích, tzn. Vykonává přenesenou působnost v rozsahu jemu svěřeném zvláštními zákony, a to ve správním obvodu určeném prováděcím právním předpisem.

Působnost městského úřadu

Samostatná působnost - městský úřad je zodpovědný ze své činnosti radě města a jejím prostřednictvím i zastupitelstvu města. V územním obvodu Poličky plní úkoly, které mu rada města nebo zastupitelstvo města uložily zejména v oblastech definovaných v § 35 zákona o obcích.

Přenesená působnost – městský úřad je od 1. 1. 2003 obecním úřadem s rozšířenou působností ve smyslu § 66 zákona o obcích, tzn. vykonává v rozsahu jemu svěřeném zvláštními zákony přenesenou působnost ve správním obvodu určeném mu prováděcím právním předpisem.

³² Hrozinková, E.; Novotný, V.: Organizace veřejné správy, 2004.

Správní obvod MěÚ Polička je obecně vymezen územím obcí **Borová, Březiny, Bystré, Hartmanice, Jedlová, Kamenec u Poličky, Korouhev, Květná, Nedvězí, Oldřiš, Polička, Pomezí, Pustá Kamenice, Pustá Rybná, Sádek, Stašov, Svojanov, Široký Důl, Telecí a Trpín.**

Části obce jsou : **Dolní Předměstí, Horní Předměstí, Lezník, Modřec, Polička-město, Strítež.**

Řízení MěÚ

V čele MěÚ stojí starosta. Jeho postavení, práva a povinnosti upravuje zákon o obcích. Starosta svolává a řídí koordinační porady vedení MěÚ, kterých se účastní místostarosta, tajemník, vedoucí odborů a další pracovníci dle uvážení starosty.

4.3 Vnitřní členění MěÚ Polička

a) MěÚ tvoří starosta, místostarosta, tajemník a pracovníci městských zařízení.

b) MěÚ se člení do odborů, které na daném úseku plní veškeré úkoly v oblasti samostatné i přenesené působnosti, kterými je pověří rada města, nebo které vyplývají z příslušných právních předpisů.

Odbory se dále mohou členit na oddělení.

- c) MěÚ je členěn takto:
- odbor kanceláře starosty
 - odbor vnitřních věcí
 - odbor finanční a plánovací
 - stavební úřad
 - odbor územního rozvoje a životního prostředí
 - majetkoprávní odbor
 - odbor obecní živnostenský úřad
 - odbor lesního hospodářství
 - odbor dopravy
 - odbor sociálních věcí a zdravotnictví
 - oddělení krizového řízení
 - informační centrum a cestovní ruch

4. 3. 1 Starosta

Starosta stojí v čele MěÚ a plní úkoly zejména podle § 103 zákona o obcích. Dále viz kapitola 4. 2. 3

4. 3. 2 Místostarosta

Místostarosta zajišťuje tuto agendu:

- zastupuje starostu v jeho nepřítomnosti
- zastupuje město Poličku v Mikroregionu Poličsko
- styk s řediteli kulturních zařízení
- styk s T.E.S. s.r.o. Polička

V současné době je místostarostou pan Jaroslav Martinů.

4. 3. 3 Tajemník

Tajemník plní funkci vedoucího organizace vůči zaměstnancům města podle zvláštních předpisů a je jim nadřízen. Starostovi je odpovědný za plnění úkolů MěÚ v samostatné i přenesené působnosti. Prostřednictvím pracovníků MěÚ zajišťuje plnění usnesení rady města a zastupitelstva města, zajišťuje úkoly v přenesené působnosti obce vyplývající ze zvláštních zákonů. Koordinuje a kontroluje činnost pracovníků MěÚ a vyhodnocuje činnost svých podřízených. Dává souhlas k použití služebních vozidel pro služební účely. Řeší stížnosti na činnost odborů a pracovníků. Rozhoduje o podjatosti úředních osob dle §14 z.č. 200/2004 Sb. Správní řád. Je oprávněn vydávat směrnice. V současné době je tajemníkem pan ing. Karel Ettl.³³

4. 3. 4 Odbor kanceláře starosty

Úsek hospodářské správy

- vedení hospodářské správy úřadu
- pojištění majetku
- příprava, kontrola a efektivní využití ekonomiky vnitřní správy
- autoprovoz úřadu, opravy v budově úřadu

³³ Hrozinková, E.; Novotný, V.: Organizace veřejné správy, 2004.

Úsek kultury

- vedení problematiky a státní správy v oblasti kultury, vyjadřování se k návrhům kulturních organizací zřizovaným městem a kontrolně metodický dohled nad těmito organizacemi (Hrad Svojanov, Tylův dům, Městská knihovna, Městské muzeum a galerie v Poličce)

Úsek školství

- zajišťuje kontrolně metodický dohled zřizovatel u školských organizací zřízených městem (mateřské školy, základní školy, školní jídelny)
- zajišťuje přípravu a kontrolu rozpočtu v oblasti kultury a školství
- zajišťuje dle pokynů tady města a starosty přípravu a průběh výběrových řízení na ředitele kulturních a školských zařízení
- stanovuje počty žáků ve školských zařízeních

Úsek sekretariátu starosty

- sleduje a eviduje grantové programy ministerstev, krajů, agentur a zahraničních organizací
- zajišťuje chod sekretariátu starosty a místostarosty
- realizuje vnitřní kontrolu výkonu přenesené působnosti
- spolupracuje s odbory na přípravě žádostí o granty a programy za město Poličku
- zajišťuje agendu přestupků a stížností
- z materiálů předložených odbory připravuje materiály pro jednání Zastupitelstva a rady
- provádí zápisy a přípravu usnesení z porad, rady a zastupitelstva
- zajišťuje zadávání veřejných zakázek vztahujících se k činnosti odboru

4. 3. 5 Odbor vnitřních věcí

Úsek evidence obyvatel

- zpracovávání údajů vedených v informačním systému pro Ministerstvo vnitra ČR v rozsahu § 4 zákona
- předávání údajů ministerstvu vnitra v rozsahu údajů předaných dle § 6 a dále údajů nabytí či pozbytí státního občanství obyvatel, kteří mají nebo měli v územním obvodu poslední pobyt
- archivace dokumentace

Úsek ohlašovny a podatelny

- hlášení trvalého pobytu a jeho změn
- rozhodování o zrušení trvalého pobytu
- poskytování údajů o bydlišti oprávněným orgánům
- spisová agenda; ztráty a nálezy
- obsluha telefonní ústředny; podávání informací o kompetencích jednotl. odborů

Úsek občanských průkazů

- přijímání žádostí o vydání občanských průkazů
- ověřování údajů v žádostech o vydání občanského průkazu
- vydávání rozhodnutí o neplatnosti občanského průkazu
- vedení spisové dokumentace a archivace dokumentace k občanským průkazům, aj.

Úsek cestovních dokladů

- přijímání žádostí o vydání cestovních dokladů
- ověřování údajů v žádostech o vydání cestovních dokladů
- vydávání cestovních dokladů
- rozhodnutí o odejmutí cestovních dokladů
- vedení spisové dokumentace a archivace dokumentace o cestovních dokladech, aj.

Úsek matriky

- zápisy do knihy narození
- uzavírání manželství a zápisy do knihy manželství a knihy úmrtí
- souhlasné prohlášení o určení otcovství
- vystavování matričních dokladů a dodatečné zápisy do matriky
- legalizace, vidimace, aj.

Úsek voleb a referenda

4. 3. 6 Odbor finanční a plánovací

Úsek rozpočtu a kontroly

- sestavování návrhu rozpočtu včetně finančních vztahů k příspěvkovým organizacím a organizačním složkám města

- zpracovávání návrhů rozpočtových opatření a jejich promítnutí do rozpočtu a provádění pravidelných čtvrtletních kontrol plnění rozpočtu
- zpracovávání finančního vypořádání se státním rozpočtem za příslušný rok nebo jiné určené období a závěrečný účet města
- otevírání limitů pro dotace ze státního rozpočtu
- kontrola účetních výkazů příspěvkových organizací a jejich předávání na krajský úřad
- zpracovávání statistických výkazů ve spolupráci s oddělením účetnictví, aj.

Úsek účetnictví

- vedení účetnictví města, provádění účetních operací MěÚ
- úhrady faktur, sledování termínů splatnosti vystavených a došlých faktur
- sestavování dílčí a roční účetní závěrky včetně výkazů, vedení pokladní knihy
- vedení účetní evidence hmotného a nehmotného majetku města, aj.

4. 3. 7 Stavební úřad

Úsek stavebního úřadu

- výkon státní správy dle z. č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu v platném znění ve svěřeném správním území
- vydávání stanovisek k dělení a scelování pozemků a staveb dle zákona č.265/92 Sb. v platném znění o katastru nemovitostí
- vyměřování a vybírání správních poplatků ve stavebně - správních řízeních, kontrola jejich zaplacení ve spolupráci s OFP
- projednávání přestupků občanů a správních deliktů organizací dle §105 až §107 stavebního zákona a z.č. 200/90 Sb. v platném znění, aj.

4. 3. 8 Odbor územního rozvoje a životního prostředí

Úsek územního rozvoje a plánování

- příprava územně - plánovacích dokumentací a podkladů pro dlouhodobou koncepci výstavby města - dohled nad dodržováním ÚPSÚ města, urbanistických studií, regulačních plánů včetně jejich změn
- vydávání stanovisek ke stavebním zásahům u nemovitostí v majetku města
- výběr stanovišť pro stavby, kde je investorem město a vydávání stanovisek k prodeji nemovitostí z majetku města; zastupování města při stavebních řízeních

Úsek památkové péče

- Program regenerace městské památkové zóny – příprava a zpracování projektů pro MK ČR a KrÚ Pk za účelem získání dotací a grantů v oblasti památkové péče
- spolupráce s vlastníky památkových objektů a zajištění konzultací s pracovníky Národního památkového ústavu při stavebních obnovách objektů na území městské památkové zóny, aj.

Úsek investiční výstavby

- komplexní příprava a realizace investičních akcí města a stavební údržby a obnovy včetně zadávání veřejných zakázek
- investorská činnost spojená s předprojektovou a projektovou přípravou staveb
- předávání investic svěřenému správci a zajištění navedení těchto investic do účetnictví

Úsek životního prostředí – vodní hospodářství

- odpadové hospodářství
- zemědělský půdní fond
- ochrana ovzduší
- ochrana přírody
- správa lesů a myslivosti
- zemědělský půdní fond

4. 3. 9 Majetkoprávní odbor

Úsek evidence a správy majetku

- vedení evidence veškerého nemovitého majetku města
- zajišťování identifikace nemovitého majetku města – výpisy z katastru nemovitostí, geometrické plány a znalecké posudky
- poskytování informací o majetku města
- zajišťování zákonných revizí, oprav a údržby nemovitostí v majetku města
- provádění inventarizace movitého a nemovitého majetku
- zařazování (vyřazování) majetku do (z) účetní evidence, likvidace nepotřebného majetku
- ověřování majetkoprávních vztahů k nemovitostem – zajišťování styku s katastrálními úřady

Úsek dispozic s majetkem

- hospodaření s majetkem města v souladu se zákonem č. 128/2000 Sb. o obcích v platném znění
- zabezpečování agendy týkající se přechodu nemovitostí z majetku ČR do vlastnictví obcí podle § 1 a § 2 zák. č. 172/1991 Sb. v platném znění
- příprava podkladů pro rozhodování orgánů města o majetkoprávních úkonech města uzavírání nájemních smluv na pronájem nemovitostí ve vlastnictví města
- vyhlášení veřejných dražeb a výběrových řízení na prodej či pronájem majetku města

Úsek hospodaření s byty

- evidence žádostí o byt a jejich pravidelné vyhodnocování
- evidence bytů v majetku města a nájemních smluv na pronájem bytů
- příprava podkladů pro jednání bytové komise a pro rozhodování orgánů města v bytových záležitostech
- výkon administrativy vyplývající z rozhodnutí bytové komise, aj.

4. 3. 10 Odbor obecní živnostenský úřad

- výkon státní správy dle z.č.570/91 Sb. o živnostenských úřadech v platném znění
- úkony v rozsahu daném živnostenským zákonem (z.č. 455/1991 Sb.) v oblasti živností ohlašovacích volných, řemeslných, vázaných, živností koncesovaných a živností provozovaných průmyslovým způsobem
- vedení živnostenského rejstříku a vydávání výpisů z něho
- výkon živnostenské kontroly v rámci dané působnosti, ukládání pokut za porušení povinností dle živnostenského zákona
- vedení evidence zemědělských podnikatelů
- vybírání správních poplatků dle zákona a prodej kolkových známek

4. 3. 11 Odbor lesního hospodářství

- hospodaření na lesním majetku města podle lesního hospodářského plánu a zákona
- pěstební činnost, těžební činnost, produkce sazenic, prodej dřeva, zajišťování čistoty lesa, správa a údržba budov a cest sloužících lesnímu hospodářství

4. 3. 12 Informační centrum

- poskytování informací veřejnosti o kulturních a sportovních akcích, zajímavostech a památkách v Poličce a okolí
- informace o rekreačních možnostech, ubytování a stravování v Poličce a okolí, rezervace ubytování
- přehled firem, služeb a podniků v Poličce; informace o autobusových a vlakových spojích; prodej brožur, knih a prezentačních tiskovin o Poličce a okolí; průvodcovská služba na městských hradbách; předprodej vstupenek; inzertní vývěska; propagace města a vydávání propagačních materiálů; kopírování pro veřejnost; veřejná internetová stanice – 2 místa

4. 3. 13 Odbor dopravy

Výkon státní správy na úseku dopravy

- dle z.č. 168/1999 Sb.o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla v platném znění
- dle z.č. 56/2001 Sb. o podmínkách provozu na pozemních komunikacích v platném znění
- dle z.č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích v platném znění
- dle z.č. 247/2000 Sb. o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel v platném znění
- dle z.č. 13/1997 Sb. o pozemních komunikacích v platném znění (mimo výkon působnosti speciálního stavebního úřadu ve věcech silnic II. a III. třídy a ve věcech místních komunikací a veřejně přístupných účelových komunikací)

4. 3. 14 Odbor sociálních věcí a zdravotnictví

Úsek dávek sociální péče

- jednorázové nebo opakující se dávky sociální péče rodinám s nezaopatřenými dětmi (doplatek do výše sociální potřeby)
- příspěvek při péči o osobu blízkou
- péče o občany, kteří potřebují zvláštní pomoc
- odborná poradenská činnost³⁴

³⁴ Organizační řád města Poličky dostupný z www.policka.org

Úsek péče o staré a zdravotně postižené občany

- jednorázové nebo opakující se dávky pro staré a zdravotně postižené občany
- poskytování mimořádných výhod (průkazy TP,ZTP,ZTP/P)
- řízení a rozhodování o poskytnutí příspěvku na provoz motorového vozidla
- příspěvek na opatření pomůcek pro občany tělesně, sluchově nebo zrakově postižené, na úpravu bytu, na zakoupení, opravu nebo zvláštní úpravu vozidla

Úsek sociálně právní ochrany dětí

- řízení a rozhodování o příspěvku na výživu
- bezplatné sepisování návrhů ve věci nezletilých dětí ve věci určení nebo změny výživného, změny příjmení, změny výchovného prostředí
- zprostředkování náhradní rodinné péče, osvojení, pěstounská péče, pomoci odborných pracovišť, dětského psychologa; prevence kriminality mládeže

4. 3. 15 Oddělení krizového řízení

Oddělení je podřízeno tajemníkovi a vykonává

1) úkoly státní správy a samosprávy vyplývající ze zákonů, upravujících krizové řízení, tj.

- z. č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR
- z. č. 238/2000 Sb., o HZS
- z. č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému v platném znění
- z. č. 240/2000 Sb., krizového zákona v platném znění
- z. č. 133/1985 o požární ochraně
- z. č. 128/2000 Sb. o obcích v platném znění

2) působnost obecního úřadu obce s rozšířenou působností

- z. č. 133/1985 o požární ochraně
- z. č. 238/2000 Sb., o HZS ČR
- z. č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR
- z. č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému v platném znění
- z. č. 240/2000 Sb., krizového zákona v platném znění
- z. č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy v platném znění
- z. č. 585/2004 Sb., braný zákon

Vnitřní chod MěÚ

Odbory jsou povinny v rozsahu své působnosti vzájemně si poskytovat informace o úkolech, které plní a vydávat stanoviska pro ostatní odbory . V případě nutné koordinace činnosti nebo stanovisek jednotlivých odborů je koordinátorem tajemník nebo jím pověřený zástupce. Spory vzniklé mezi odbory při zabezpečování pracovních úkolů řeší tajemník. Spory mezi vedoucími odborů a jejich podřízenými řeší tajemník

Závěr

Od 13. století došlo k několika změnám v systému řízení obcí a v územním uspořádání státu. Na našem území fungoval vrchnostenský systém, dvojkolejný i jednokolejný model správy a území českého státu bylo rozděleno na kraje, země a župy.

Odlišným vývojem správy se vyznačovalo období od vzniku měst (13. století) až do roku 1849. Správa v této době byla centralizovaná. V čele státního aparátu stál panovník, který uděloval královským městům rozsáhlá privilegia a občané v těchto městech byli osobně svobodní. Bohužel se vznikem regulovaných magistrátů zanikla kategorizace měst na královská a poddanská. Města byla zbavena možnosti iniciativněji rozhodovat o svých záležitostech. Stát přísně kontroloval hospodářskou činnost ve městech a z ní vyměřované daně. Z tohoto důvodu byl vyvíjen tlak na změnu celého systému veřejné správy, včetně řízení měst. Zásadní změnu přinesl rok 1848, kdy bylo zrušeno poddanství a roboty.

Současný model správy byl inspirován systémem řízení měst z let 1849 – 1938. V každé obci fungovaly dva orgány, které byly voleny na tříleté volební období. Dnešnímu zastupitelstvu města odpovídal obecní výbor, který plnil funkci usnášejícího a kontrolního orgánu a dnešní radě města odpovídalo obecní představenstvo, jakožto výkonný orgán města. Stadionovo obecní zřízení z roku 1849 poprvé zavedlo pojem obec, dvojí působnost obce (přirozenou a přenesenou) a rozlišovalo obce místní, okresní a krajské.

Po pádu nacistického okupačního režimu bylo nutné vypracovat novou koncepci řízení obcí, proto byly v roce 1945 zavedeny národní výbory. Toto řešení nebylo nejvhodnější, protože šlo o centralizovanou správu, která byla přímo řízená Komunistickou stranou Československa. Po pádu této strany v roce 1989 bylo nutné přejít na jiný systém výkonu správy, který by byl demokratičtější. Národní výbory byly zrušeny, nahrazeny byly obecními, městskými a okresními úřady. V obcích došlo k opětovnému oddělení státní správy a samosprávy.

V roce 2001 došlo ke změně územního uspořádání státu, bylo zavedeno 14 krajů. K 31. prosinci 2002 ukončily svou činnost okresní úřady. Působnosti okresních úřadů byly převedeny na obce s rozšířenou působností a na krajské úřady. Tato reforma rozbila tradici organizace veřejné správy u nás, neboť okresní úřad byl nejvýznamnějším reprezentantem okresu od roku 1850, kdy se okresy staly tradiční a stálou územní jednotkou státu.

Cílem reformy veřejné správy je přiblížit občanům výkon některých úkonů státní správy, které dosud měly na starosti okresní úřady. Tuto agendu vykonávají dnes obce s rozšířenou působností (III. stupně) nebo obce s pověřeným obecním úřadem (II. stupně).

Netroufám si říci, zda je současný systém veřejné správy nejvhodnější. Na jedné straně zcela funguje samospráva a lidé se mohou více angažovat ve veřejné správě, ale na druhé straně vznikem krajských úřadů a obcí s rozšířenou působností došlo ke zvýšení počtu úředníků. Bude schopen stát i v budoucnosti vynakládat takové množství finančních prostředků na výkon veřejné správy?

Bylo by logickým vyvrcholením této práce, pokusit se o srovnání jednotlivých etap vývoje správního systému v Poličce. Při důkladnější úvaze zjistíme ovšem, že srovnání je nemožné. Každá doba má své – pouze jí náležející – kladné i záporné stránky související s aktuální společensko – politickou situací. Zamyslet bychom se mohli nad lidmi, kteří stáli v čele města. Byly mezi nimi osobnosti, které veřejné službě podřídily svůj život, lidé, kteří usilovali, v mezích toho, co jim okolnosti – rozuměj „režim“ – dovozovaly, o obecný prospěch, i tací, kteří své postavení chápali jako východisko pro zlepšení osobní prestiže. Byli, jsou a budou ... Nezájímavá by nejspíš nebyla ani úvaha o roli občanů (voličů) ve vývoji správního systému. Ostatně: Za několik málo měsíců se při komunálních volbách opět v průsečíku protnou tři veličiny: Společensko – politická atmosféra doby, nabídka potenciálních radních a představy voličů. Základní – zákony daný – správní systém se s nejvyšší pravděpodobností nezmění. Může se však, a to i dost razantně, proměnit složení Rady města a zastupitelského sboru. Budeme-li uvažovat v širších (sociologických, časových, politologických, ...) souvislostech, nelze vyloučit, že bude nastartován proces, který během příštích (dvaceti, ...) let povede ke změně správního systému. .. Ale to už bude téma jiné bakalářské práce.

Seznam použité literatury

JUNEK, David. *Polička : Barokní a gotická radnice*. 1. vyd. Polička : Městské muzeum a galerie Polička, 2004. 48 s. ISBN 80-86533-01-8.

GLOSER, Jaroslav. *Polička : Městem krok za krokem*. 1. vyd. Praha : Argo, 2003. 230 s. ISBN 80-7203-552-5.

KONEČNÝ , Stanislav, RUŽIČKA, Jindřich. *Polička : Věnné město českých královen*. 1. vyd. Praha a Polička : Město Polička v nakladatelství Argo, 2001. 142 s. ISBN 80-7203-397-2.

HORIZINKOVÁ, Eva, NOVOTNÝ, Vladimír. *Organizace veřejné správy*. 1. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 2004. 111 s. ISBN 80-7251-158-0.

MATES, Pavel, MATULA, Miloš. *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. 3. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999. 112 s. ISBN 80-7079-407-0.

KALA, Václav, PŘIKRYL, Jan, VRÁTNÝ , Jiří. *Správa a samospráva obce*. 1. vyd. Praha : Praha: Naše vojsko, 1992. 111 s. ISBN 80-206-0237-2.

CHARBUSKÝ, Miloš. *Státní správa*. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2005. 93 s. ISBN 80-7194-807-1.

KOUDELKA, Zdeněk. *Obce a kraje : Podle reformy veřejné správy v roce 2000*. 1. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2000. 228 s. ISBN 80-7201-250.

RUŽIČKA, Jindřich, et al. *Okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli : Průvodce po archivních fondech a sbírkách*. 1. vyd. Hradec Králové : Kruh, 1973. 496 s.

CHARBUSKÝ , Miloš. *Veřejná správa : Správa měst a obcí*. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2004. 85 s. ISBN 80-7194-690-7.

MATES, Pavel. *Kapitoly z historie české veřejné správy v letech 1848 - 1989*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1996. 66 s. ISBN 80-7079-846-7.

Portál veřejné správy České republiky [online]. c2003-2006 , 1.1.2006 [cit. 2006-04-14]. Dostupný z WWW: <www.portal.gov.cz>.

Polička : Oficiální stránky města Poličky [online]. c2004-2006 , 27.12.2005 [cit. 2006-02-20]. Dostupný z WWW: <www.policka.org>.

VEDRAL, Josef. *Nový správní řád : Rozsah působnosti z hlediska orgánů územní samosprávy. Obec & finance*. 2005, roč. 4, č. 1, s. 12-13. ISSN 1211-4189.

Kroniky města Poličky poskytnuté Městským úřadem v Poličce.

Archiv města Poličky poskytnutý Okresním archivem Svitavy se sídlem v Litomyšli.

Seznam příloh

Příloha A: Purkmistři, starostové, předsedové MNV a starostové města Poličky

Příloha B: Členové zastupitelstva a rady města ve volebním období 2002-2006

Příloha C: Správní obvod Polička

Příloha D: Mapa správního obvodu Polička

Příloha E: Základní charakteristika obcí

Příloha F: Politický okres Polička

Příloha G: Znak města Poličky

ÚDAJE PRO KNIHOVNICKOU DATABÁZI

Název práce	Historicko – správní vývoj města Poličky
Autor práce	Zezulová Alena
Obor	Veřejná ekonomika a správa
Rok obhajoby	2006
Vedoucí práce	PhDr. Miloš Charbuský, CSc.
Anotace	Bakalářská práce popisuje historicko - správní vývoj města Poličky. První kapitola pojednává o založení města Poličky, zeměpisném zařazení a pamětihodnostech města. Ve druhé kapitole je lehce nastíněn správní vývoj města před rokem 1848. Třetí kapitola popisuje správní vývoj města od roku 1848 a ve čtvrté kapitole je rozebráno postavení Poličky v současném systému veřejné správy.
Klíčová slova	Polička, správní vývoj, veřejná správa, městský úřad, orgány města